

אמונת העם בחייו

ב. אמונת האדם בחייו כיסוד לתשובה והתעלות.

זו דרכו של הרב בכל הדרכותיו וקריאותיו לתשובה. אין הוא משתמש בנוסח של חיובים וציוויים, כגון: 'בת ישראל, התורה מצווה אותך ללכת באופן צנוע' – אם-כי ודאי אמת הדבר שהתורה כולה מחייבת ומצווה – אלא הוא מברר ומביע את עומק קשר נפשם של ישראל עם חיובי התורה, ואת הדרכתה של תורה כטבע המקורי והעצמי של האומה. בהתוודעות האדם אל עומק טבעו העצמי, יש כח נפלא ואדיר המסוגל לחולל מהפך בכל דרכי חייו.

כאשר הוא מתוודע לערכו של עם-ישראל, לשורש החיים שנשמתו ענף ממנו, וידיעה זו מתחווה לו ומבריקה בהכרתו – מתרומם הוא לרצון קבוע לשים את דרכי חייו על-פי טבעו זה, כדי שלא יעמדו בסתירה לעצמיותו. פעולה חיובית זו היא אידיאלית ומרוממת, אינה נעשית בהטפה חיצונית, ומביאה להתאמת כל שיעור קומת האדם אל גובה נשמתו.

יש לבנות באומה את התוודעותה אל עצמה, אל עומק נשמתה, עד שמתוכה תבקש את העילוי והקדושה.

מהלך זה שייך לשלב הגאולה בו אנו נמצאים ולכל המשברים והיסורים הפוקדים אותנו, שתפקידם לברר את היחס הטבעי של העם עם אורחות התורה והקדושה, וליצור תודעה לאומית, הכרה והרגשה חיונית של העם בשאיפותיו הלאומיות המיוחדות ובאופי המיוחד של חיבורו לארצו כממלכת כהנים וגוי קדוש¹.

מדרגת דעת זו צריכה להתברר בקרבו, עד שיכיר כי כאשר הוא נוטש אותה אין לו קיום והוא הולך ומתדרדר.

זוהי דרך התוכחה המתבקשת בדורותינו – לבאר שאם אין אנו הולכים בדרכה של תורה אנו מתנכרים לטבענו, לאדם שבנו, לתכונה הישראלית המיוחדת שהיא עומק עצמיותנו. "ולא תאמין בחי"ך" (דברים כח, טו) היא עומק קללת הגלות, ו'תאמין בחי"ך' הוא המפתח והיסוד לתחיה ולגאולה¹.

כאשר מכירה האומה את מעלתה העליונה, "והיא משתוקקת להתקרב לטבעה. על כן היא מוספת מעלות בכל דבר טוב, ומתעלה בקרבת ד' אל אמת". מתוך שאינה יכולה להיפרד מטבעה העצמי, משתחררת היא מכל שעבוד לגורמים זרים ומשפילים שדבקו בה.

כל הכתוב בתורה, בנביאים ובכתובים, בענין בחירתם של ישראל וסגולתם, מכוון להביאנו להכרת עצמנו, מה אנו ומה חייו.

¹ עיין אורות התורה יא, ב: "האדם הישר צריך להאמין בחייו, כלומר שיאמין בחיי עצמו והרגשותיו ההולכות בדרך ישרה מיסוד נפשו, שהם טובים וישרים ושהם מוליכים בדרך ישרה. התורה צריכה שתהיה נר לרגלו, שעל ידה יראה את המקום ששם הטעות עלולה, שלפעמים תתע הנפש בתהו לא דרך. אבל המעמד התמידי צריך להיות הבטחון הנפשי. האיש הישראלי מחויב להאמין, שנשמה אלהית שרויה בקרבו, שעצמותו כולה היא אות אחת מן התורה, ואות מן התורה היא עולם מלא, ההולך ומתרבה לאין שיעור, כי אפילו להתפשטות הרוחנית של גרגר חול אחד גם כן אין מדה וקצב, ולא יכולו שנות האדם לבאר את כל המון החוקים, המיוסדים בחכמה ומשולבים בדעה וגבורה נוראה שבקרבו. וקל וחומר העם צריך בכללו להאמין באמונה בהירה ונלהבת מאוד בחייו בנטייתו וללכת בהם בבטחה, אז ידע איך משתמשים לאורה של תורת חיים". ושם יג, ח וע"ע בספח שמעבר לדף.

אורות התשובה יג, ח

המוסר הפנימי צועק הוא בקרבו של אדם: בן אדם, שובה מצוונותיך. לפעמים הצעקה כל כך הוקה היא עד שהיא מערבת את כל ההרמוניה של החיים, והאדם מקרר לעלות במעלות הרוחניות הגבוהה מערכו, עד כדי לבסס את סדר עולמו הפנימי, אבל כאן הגבוהה מקררה לבוא לעזרה, גבורתו הפנימית של האדם צריכה לעמד לו בעת כשלונו הרוחני היותר קרור. מפני אמיץ הלחם של התביעה המוסרית, לפעמים מכלכל הוא האדם ואינו יכול להחליץ ממסגרותיו, מדות ותכונות רעות, מעשים רעים, עוזבי דרך תורה ומוסר, מעיקים עליו; רואה הוא דרכו סוכה בסירים, אין מוצא לתקון, חבול הוא בידי אחרים ואין מעמד. אכל מכל אלה - אור שמש צדקה יזרח.

אורות האמונה, עמ' 17:

"האדם צריך להאמין בחייו, להאמין בכוחו החומרי ובכוחו המוסרי יחד. האמונה היא כוללת הכל, כמו האהבה. האמונה בחיים היא ברכת ד', כמו שאי האמונה היא הקללה היותר איומה, 'ולא תאמין בחיך'. כשאדם מאמין בחייו הרוחניים, הוא מוצא קורת רוח בעמל נפשו והוא הולך ומתעלה".

קול שמחה לר' שמחה בונים מפשיסחא, פרשת בשלח, ד"ה 'ויושע ה':

"כי כאשר היה הקטרוג למעלה: 'מה נשתנו אלו מאלו וכו', הללו עובדי וכו' זה גרם בלב ישראל גם כן שיהיה לפלא בעיני עצמם איך יושעו ומה נשתנה אלו מאלו וכו' לכך וייראו מאוד ויצעקו בני ישראל אל ה', ואחר כך כאשר הקב"ה למד זכות על ישראל שהם בני אברהם יצחק ויעקב, ושעתידין לקבל התורה ושראוין להושע, זה גרם מיד להרמת יד ולב בני ישראל, שלא היו נחשבים מצריים לכלום בעיניהם. וזה עצמו הוא הישועה הגדולה בלב. וזה פירוש: 'ויושע ד'... את ישראל', היינו שהושע להם עצמם, שיצאו בלבם 'מיד מצרים', ואז ממילא 'וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים', שראו אותם כאילו כבר מתו, והיו נחשבים לפגרים בעיניהם, וכאפס ותוהו נגדם שהם עבדי ה'. וזה שאמר דוד המלך ע"ה: 'תרהיבני בנפשי עוז', כי זה הודעה לנפש משמים שיושע, במה שיגיע לו עוז ותעצמות ויגבה לבו בדרכי ה'".

צדקת הצדיק ארת קנד:

"כשם שצריך אדם להאמין בהשם יתברך, כך צריך אחר כך להאמין בעצמו, רוצה לומר שיש להש"י עסק עמו, ושאינו פועל בטל שבין לילה היה ובין לילה אבד, וכחיתו שדה שלאחר מיתתם נאבדו ואינם, רק צריך להאמין כי נפשו ממקור החיים יתברך שמו, והש"י מתענג ומשתעשע בה כשעושה רצונו. וזה פירוש 'ווימינו בד' ובמשה עבדו' (שמות יד, לא), פירוש 'משה' רצונו לומר כלל ששים רבוא נפשות ישראל בדור ההוא האמינו שהש"י חפץ בהם, וממילא גם כן במשה אשר הוא ממש הם...".

האדם הישר

אורות התורה יא, ב

האדם הישר צריך להאמין בחייו, כלומר שיאמין בחייו עצמו והרגשותיו ההולכות בדרך ישרה מיסוד נפשו, שהם טובים וישרים ושהם מוליקים בדרך ישרה.

התורה צריכה שתהיה נר לרגלו, שעל ידה יראה את המקום ששם הטעות עלולה, שלפעמים תתע הנפש בתהו לא דרך. אבל המעמד התמידי צריך להיות הבטחון הנפשי.

האיש הישראלי מחיב להאמין, שנשמה אלהית שרויה בקרבו, שעצמותו כלה היא אות אחת מן התורה, ואות מן התורה היא עולם מלא, ההולך ומתרבה לאין שעור, כי אפלו להתפשטות הרוחנית של גרגר חול אחד גם כן אין מדה וקצב, ולא יכילו שנות האדם לבאר את כל המון החקים המיסודים בחקמה ומשלבים בדעה וגבורה נוראה שבקרבו.

וקל-וחמר העם צריך בכללו להאמין באמונה בהירה ונלהבת מאד בחייו בנטייתו וללכת בהם בבטחה, אז ידע איך משתמשים לאורה של תורת חיים.

האדם ביסודו הוא טוב וישר:

הרי כל אדם נכשל וחוטא, "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת ז, כ), אבל הוא אינו צריך להגיע למסקנה שהוא רקוב ומושחת, חלילה, אלא עליו לשוב בתשובה ולהבין כי באמת הוא טוב בפנימיותו.

אחרת, אדם שאינו מאמין בעצמו – לא יוכל להתקדם ולהתרומם, ולכן הורו לנו חז"ל: "אל תהי רשע בפני עצמך" (משנה אבות ב, יג).

אחרת, "אם יהיה בעיניו כרשע - ירע לבבו ויהיה עצב ולא יוכל לעבוד ה' בשמחה ובטוב לבב" (תניא, פרק א); "כי אם חס וחלילה יחזיק עצמו כרשע אזי אין לבו בקרבו לעשות איזה מצוה או תורה ותפילה ואיזה עובדא כשרה וישרה כי מתיימש עצמו באומר שאין ראוי לזה" (נועם אלימלך, פרשת שופטים). וכשם שאדם צריך ללמד זכות על הזולת – כך עליו ללמד זכות על עצמו (ליקוטי מוהר"ן, תורה רפב).

האדם אינו צריך להתעלם מן החטאים והעוונות שבידיו, אבל יחד עם זאת עליו להאמין בכך שהוא אדם טוב וישר - "לבד ראה זה מצאתי אשר עשה האלהים את האדם ישר" (קהלת ז, כט).

מעשה בתלמיד חכם מרביץ תורה שבא לרבנו הרב צבי יהודה זצ"ל ואמר לו: 'אני מרמה! אני מלמד תורה אבל אני עצמי אינני בתכלית השלימות'. אמר לו רבנו: 'כולנו מרמים'... אין הכוונה לכך שהאדם צבוע ורק מחפש לעשות רושם, אלא שאנו איננו צדיקים גמורים, אבל יחד עם זאת אין הדבר פוטר אותנו מללמד אחרים, כי סוף סוף אנו שואפים ורוצים, "עבדיך החפצים ליראה את שמך" (נחמיה א, יא) – "החפצים" ומשתדלים ומתאמצים בכל כוחנו. (ראה אורות הקודש ג, רנג).

הדברים הללו נכונים לא רק ביחס לעצמנו אלא גם ביחס לזולתנו: אם אנו רוצים לרומם את הזולת – עלינו קודם כל להחזיר לו את האמון בעצמו.

אם אנו רוצים לרומם את הזולת - עלינו קודם כל להחזיר לו את האמון בעצמו

פעם אחת שוחח אתי חבר ופירט לי את מעשיו הרעים של בנו. 'מה אפשר לעשות?' - שאל אותי. אמרתי לו: 'אתה מאמין בכך שאדם יכול לשוב בתשובה?' - 'ודאי', השיב לי. אמרתי לו: 'אם אתה מאמין שאדם מבוגר יכול לשוב בתשובה, קל וחומר שילד יכול לשוב בתשובה'. 'אז מה אני צריך לעשות בפועל?' - שאל - 'עליך להשיב לבן שלך את האמון בעצמו מפני שהוא כבר איבד את האמון בעצמו'. 'כיצד אעשה זאת?' - 'אם תבטא את האמון שיש לך בו, גם לו יהיה אמון בעצמו'. 'אבל אין לי אמון בילד שלי?' - אמר לי... 'אם כך', השבתי לו, 'אין מה לעשות, מפני שאם אין לך אמון בו - כיצד הוא יוכל לתקן את מעשיו?!'... לא פעם אני שומע הורים השוטפים את המוח של הילד שלהם כי הוא אינו שווה כלום - וזה מה שבאמת יקרה בסופו של דבר... לכן צריך לתת אמון בילד!

כמו כן, אם אתה רוצה להשיב בתשובה את כל עם ישראל - עליך להחזיר לעם ישראל את האמון בעצמו. אל תאמר: 'ראו עד כמה אתם מושחתים, חוטאים ופושעים, בוגדים בארץ ישראל' וכו' וכו'... זה רק גורם להם להמשיך באותה הדרך. לכן צריך לתת אמון: 'בפנים שלנו טובים! בפנימיותנו ישנם ישר ואמת, אורה וגבורה, חדוה וצהלה'.

יבבחינת:

"כָּל אֶחָד וְאֶחָד חָיֵב לֹמַר: בְּשִׁבְלֵי נִבְרָא הָעוֹלָם" (משנה סנהדרין ד, ה), "כלומר חשוב אני כעולם מלא" (רש"י עמ"ס סנהדרין לז, א). ולכן "ספר תורה שחיסר אפילו אות אחת פסול" (הל' תפילין ומזוזה וספר תורה א, ב).

ימהי "גבורה נוראה":

בכל אטום ישנם כוחות גדולים ועצומים: בגרעין האטום ישנם פרוטונים בעלי מטען חיובי הדוחים זה את זה, ומסביב לו ישנם אלקטרונים בעלי מטען שלילי הנמשכים אל גרעין האטום, והיחסים בין הכוחות השונים שבאטום הינם מדוייקים בתכלית הדיוק והדקדוק, אחרת, אם היה חוסר איזון ולו קטן ביותר בין הכוחות השונים - הרי שכל הפרוטונים היו דוחים אלה את אלה והכל היה מתפוצץ לכל עבר, או, לחילופין, האלקטרונים היו נמשכים אל גרעין האטום והמציאות כולה היתה קורסת אל תוך עצמה. לדבר זה קורא הרב בשם "גְבוּרַת נִרְאָה".

גודל נוראותיה מי יוכל לספר

"גודל נוראותיה מי יוכל לספר, רבו עד למאד ועצמו מספר, דיו הים וכל יציר סופר, קצת נוראותיה לא יוכלו לחוק בספר" (מתוך פיוט לחג הפסח). "גבורת עלמין ליה, ולא ספק פרישותא, גויל אלו רקיעי, קני כל חורשתא [גבורות עולמים לו, ולא היה מספיק לפרש, אילו היו הרקיעים גויל, וכל החורשות קנים]; דיו אלו ימי, וכל מי פנישותא, דיירי ארעא ספרי, ורשמי רשותא [אילו דיו היו הימים, וכל המים הנקווים, ודרי הארץ - סופרים ורשמי הרשויות]" (מתוך פיוט 'אקדמות' לחג השבועות)